

TIENDE HOOFDSTUK.

Gheel.

De krankzinnigen in de middeleeuwen. — De overlevering der H. Dymphna. — Hoe Gheel eene krankzinnigenkolonie kreeg. — Hoe de gezinsverpleging ingericht is.

„Ik noemde *Gheel* eene merkwaardige gemeente,” zei de koopman, toen hij met de knapen de statie verliet. „Ge hebt wel eens hooren zeggen van iemand, dat zijn plaats in Gheel was, met andere woorden, deze of die persoon is niet wijs, spreekt of handelt dwaas. De menschen redeneeren nog al lichtzinnig over krankzinnigen, maar meenen het zoo niet, want de ongelukkigen die van hun verstand beroofd zijn, worden tegenwoordig op voorbeeldige wijze verpleegd. In de middeleeuwen was dat anders. Men sloot de zinneloozen in groote sombere gebouwen en mishandelde ze dikwijls, meenende dat de ongelukkigen door booze geesten bezeten waren. Die beklagenswaardige wezens hadden dus een hard lot te verduren, werden geheel verwaarloosd, slecht gevoed, niet verzorgd, en kregen daardoor een schrikwekkend voorkomen. Men zag in de zoogenaamde „Sottehuizen” mannen met lang haar, een verwarden baard, nagels als klauwen; beterschap was in zulke omstandigheden natuurlijk onmogelijk. Wie zich niet rustig hield, kreeg slagen met geesels of stok of werd op andere wijzen gemarteld. De dood was voor die rampzaligen eene uitkomst. Wij leven gelukkig in een beteren tijd.

Ook in de krankzinnigenverpleging deden wetenschap en beschaving zich gelden. En dank aan eene goede behandeling, eene liefdevolle verzorging, werden velen die neiging hadden tot zinneloosheid van de vreeselijke kwaal gered. En 't lot van degenen van hen die hun verstand verloren hebben, tracht men zooveel mogelijk te verzachten. Vooral te Gheel is de krankzinnigenverpleging uitmuntend ingericht. Het „*Gheelsche stelsel*” is de gansche beschaafde wereld door bekend en talrijke vreemde zinneloozen, waaronder leden van voorname families, worden hier opgepast.”

Aldus sprekende, geleidde de koopman zijne gastjes naar een kapel bij de H. Dymphnakerk. De knapen lazen op een steenen groep:

„De stichting der Gheelsche krankzinnigenkolonie staat in verband met de legende der H. Dymphna,” hernam vader. „Dymphna was eene Iersche koningsdochter, die zich tot het Christendom bekeerde. Ze moest voor haar heidenschen vader vluchten, week naar België en zocht eene schuilplaats in de Kempen, waar nu Gheel ligt. Haar vader ontdekte haar verblijfplaats en doodde zijn eigen kind.

Vele krankzinnigen, zegt de overlevering, vonden bij haar graf genezing. De toeloop der zinneloozen vermeerderde van jaar tot jaar; de ongelukkige pelgrims werden in het „Ziekenhuis” geherbergd. Weldra was dit gebouw te klein. Talrijke bezoekers vonden dan een toevlucht in de huizen nabij de kerk, vervolgens in huizen, die verderaf stonden, zoodat ze in de 14e eeuw reeds een kwartier, in de 17e eeuw een uur van het heiligdom woonden. Aldus ontstond de gezinsverpleging.

In 1830—1852 werd de Gheelsche krankzinnigenkolonie eene *Staats-instelling*. Thans zijn er hier meer dan 2000 zinneloozen. Tegen eene door de regeering vastgestelde vergoeding, worden zij bij de dorpelingen of in de naburige gehuchten gehuisvest. Men beschouwt ze als leden van het gezin. De familie der betalende patiënten mag zelf een kosthuis zoeken. De armlastige patiënten worden op kosten der openbare besturen onderhouden; men tracht ook deze zooveel mogelijk in eene zelfde omgeving te plaatsen als vroeger. Niet meer dan twee verpleegden mogen in een gezin opgenomen worden en ieder moet een eigen slaapkamer hebben. Gheel telt negen parochiën. De gemeente is dus zeer uitgestrekt. Er zijn veel krankzinnigen buiten op de heide. Om de patiënten te onderzoeken, worden deze bij hunne aankomst enkele dagen in een gesticht opgenomen, waar ook de gevaarlijkste zinneloozen verblijven tot ze wat rustiger zijn. Gheel is in vier wijken verdeeld. Aan het hoofd der krankzinnigenkolonie staat een geneesheer-bestuurder, die in zijn arbeid door nog vijf dokters geholpen wordt. Elke wijk heeft een afzonderlijke geneesheer, die weer door twee hoofdverplegers of wijkwachters bijgestaan worden. In meer dan de helft der gezinnen dezer gemeente worden patiënten gehuisvest. Dit stelsel werkt uitmuntend; het verzacht, zooveel mogelijk, het lot der krankzinnigen, die zich hier vrij

bewegen, arbeiden, wandelen en een rustig bestaan leiden. Velen keeren genezen naar hunne familie terug.”

De knapen hadden belangstellend geluisterd. Gedurende de wandeling zagen ze zinneloozen; sommige speelden als kleine kinderen, maar niemand bespote hen! Dat moest de een af andere onverlaat eens wagen! De inwoners van Gheel verstaan hun taak en zouden altijd gereed zijn hunne patiënten te beschermen, wat echter overbodig is, om de eenvoudige reden, dat ieder de ongelukkigen eerbiedigt. Maar van vele patiënten konden onze vrienden niet eens bemerken, dat ze tot de verpleegden behoorden. Tal van zinneloozen toch gedragen zich als verstandigen, geven zelfs den vreemdeling, die hun den weg vraagt, op beleefde wijze de verlangde inlichtingen.

Ja, met recht mocht de heer Franken Gheel eene merkwaardige gemeente noemen. Die gezinsverpleging is een eer voor 't menschedom en een welsprekend getuigenis van den vooruitgang onzer beschaving.”

OP REIS DOOR BELGIË

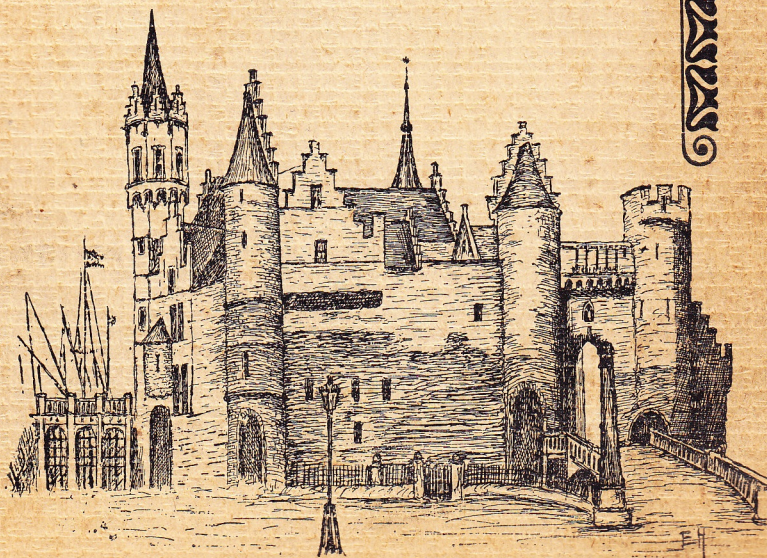
AARDRIJKSKUNDIG LEESBOEK

DOOR

A. HANS.

EERSTE DEELTJE.

ANTWERPEN. DE KEMPEN. DE BENEDENSCHELDE.
DE RUPELSTREEK.

OP REIS DOOR BELGIË

Aardrijkskundig Leesboek.

DOOR

A. HANS.

EERSTE DEELTJE.

Antwerpen — De Kempen — De beneden Schelde —
De Rupelstreek.

LODEWIJK OPDEBEEK.
BOEKHANDELAAR-UITGEVER
- - - - ANTWERPEN - - - -